

КъМР-ни Башчысы Казбек Кокков СКФО-да жашырын ишлегенлени санын азайтуу эмда урунуу халланы ачыкк этуу жаны бла ведомствола аралы комиссияны видеоселектор жыйылыууна кыатышанды. Аны РФ-ни Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толу эркиникли келечиси Юрий Чайка бардырганды. Анда 2021 жылны эмда быйылны биринчи кварталыны баш социал-экономика керюмдюлерине кыаралганды.

Кенгешге дагыда РФ-ни урунуу эмда социал кыоруула министри Елена Мухоморова, РФ-ни Баш прокуроруну орунбасары Андрей Кикоть, Россейни МВД-сыны Шимал-Кавказ федерал округда Баш управлениясыны ооучусу Сергей Бачурин, СКФО-

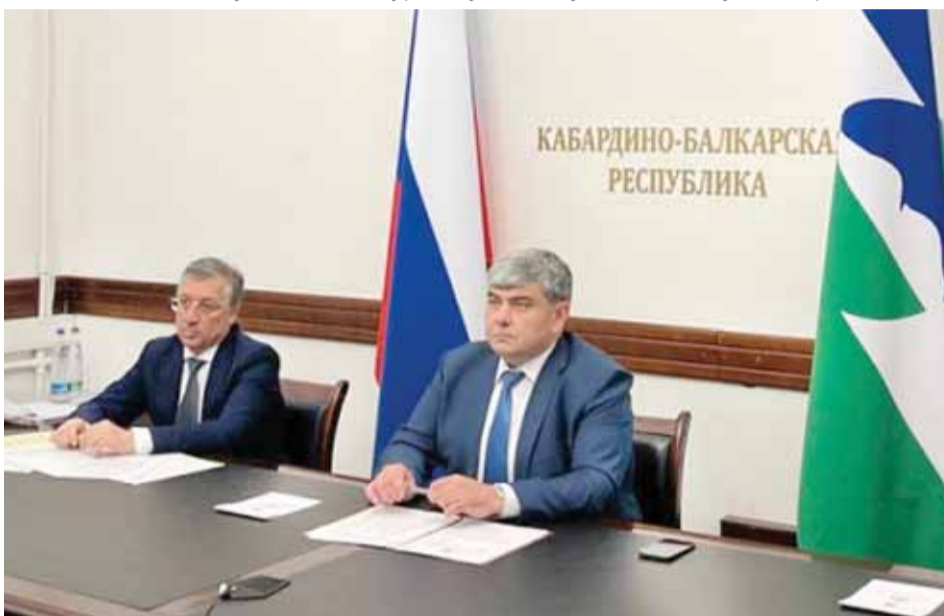
КЕНГЕШ Ал жанында – урунуу халланы ачыккылау, ишсизлени санын азайтуу

өлчөми да өсгөндиле. Инвестицияланы саулай өлчөми уа эки жылга эки кереге көбөйгөндү.

«Къабарты-Малкъарда урунуу халланы ачыкк этуу эмда жашырын ишлегенлени санын азайтуу жаны бла план кыалай толтурулганын муниципал кыаралыуула-

ахча ётдюрюрге, ауруган кезиулеринде да айлыкдан кыруу кыалмазга онг бериледи. Иш бла жалчытуу кырал эмда муниципал службалары ол ишни

Ушаккы кезиу юнде СКФО-ну субъектлеринде ишчи жерле кырау, ишлегенлени санын пандемияга дери кезиу юн өлчөмине жетдириу жаны бла керюмдюлерине да кыаралганды. Юрий Чайка мында урунуу халланы ачыкк этуу баш борч болганлай кыалганын чертгенди. Алгара кыалада жашырын ишлеуге жашуу журтланы кырулушу терк атлампла бла барганды, школлада бла сабий садлада жерлеге да иги кесек кыошулганды. Быйыл да ол тирилик сакълананды, розница сатыу-алыуу өлчөмине да кыошулганды. Ол а, кенгешде айтылганыча, пандемия салган тыйгычла кетерилгенленине шагъатлыкк этеди. Дагыда файдалы предприятияланы саны, Шимал-Кавказ федерал округга этилген инвестицияланы

жетдириу жаны бла керюмдюлерине да кыаралганды. Юрий Чайка мында урунуу халланы ачыкк этуу баш борч болганлай кыалганын чертгенди. Алгара кыалада жашырын ишлеуге жашуу журтланы кырулушу терк атлампла бла барганды, школлада бла сабий садлада жерлеге да иги кесек кыошулганды. Быйыл да ол тирилик сакълананды, розница сатыу-алыуу өлчөмине да кыошулганды. Ол а, кенгешде айтылганыча, пандемия салган тыйгычла кетерилгенленине шагъатлыкк этеди. Дагыда файдалы предприятияланы саны, Шимал-Кавказ федерал округга этилген инвестицияланы

да дайым тинтгенлей турабыз. Урунуу халла ачыкк болсала, иш беруочюле ишчилери бла урунуу келишимле этеделе. Алай бла адамлага кырал социал болушлуккыну хайырланьрга, ол санда хакъ төленген отпусакга чыгарьга, пенсияга

андан ары бардыркыдыла», – деп чертгенди Казбек Кокков кесини телеграм-каналында, кенгешни эселлерин чыгарьга.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительство сунуу пресс-службасы.

Экономика

Республиканы инвестиция онгларын сюзгендиле

Къабарты-Малкъар Республикада инвестиция онгларыны айнытуу бла байламлы ишле тамамланьадыла эм аланы жашауда бардырырга тап онгла кыараладыла. Региону Башчысы Казбек Кокков Россейли предпринимательлени кюнлерини аллында КъМР-ни экономиканы айнытуу министри Рахыланы Борис бла тюбешгенди, озган жылда болдурган ишлени сюзгендиле, шендюю болумга кыарагандыла эм келир заманга кыаллай борчлары болганларын белгилегендиле. Бёлюмде толтурулган ишлени юсеринден министри орунбасарлары Темиркан Баждугов бла Ольга Белецкая эм КъМР-ни Айнытуу корпорациясыны ооучусу Чочайланы Ахмат билдириуле этгендиле. Аны юсюнден республиканы ооучусуну пресс-службасындан билдиргендиле.

белгилерге боллуккыду. Кыонак алыуу бизнесде эм аны бла байламлы жумушланы тамамлауда инвестицияла хайырланьадыла, ол а республикага жолуучулары кеп келгенлерини белгисиди.

Сагъынлган проектлени жашауда бардырыуу министрствону баш борчларындан бириди, ол санда методика, административ эм инфраструктура жаны бла республиканы экономикасын айнытырга бек керекли инвестиция проектлеге болушлукк этиледи.

Озган жылда КъМР-ни айнытуу корпорациясы тюрлю-тюрлю кырал программаланы хайырланьауда 40 инвестиция проектни жашауда бардырырга болушханды. Шендю кыонак алыуу бёлюмде проект-смета кыагъытланы эм бизнес-планланы жарашдырууда кыагъытла хазырланьадыла. Эл мюлкде, кырулушда жангы производстволаны ачыу эм жангыртуу ишле бардырыладыла. Бююнюмде, республикада экономиканы тюрлю-тюрлю бёлюмлеринде битеу алып айтханда, жоз миллиард сом багъасы 25 инвестиция проектни хайырланьадыла мурат барды. Инвестицияланы республикага келтириуу бла байламлы иш андан ары бардырылады.

Тюбешюде кырал эм энчи иели мюлккө бла байламлыккыны жюрютууно, гитче эм орталыкк предпринимательликке эм инвестиция проектлени жашауда бардырыуу юсюнден соруула сюзюлгендиле.

«Битеу белгиленген инвестиция проекле алгъадан белгиленген планлага кере бардырыладыла эм, кереклисича, кырал болушлуккыну аллыккыдыла», – дегенди республиканы ооучусу. Казбек Кокков шендю экономикада бола турган ишле бла байламлы башда эл мюлк продукцияны жангы тюрлюлерин чыгарьуу, кырулуш бёлюмде жангы юйлен хайырланьадыла беруу эм инфраструктуралы проектлени тийишлисича бардырыуу

«Битеу белгиленген инвестиция проекле алгъадан белгиленген планлага кере бардырыладыла эм, кереклисича, кырал болушлуккыну аллыккыдыла», – дегенди республиканы ооучусу. Казбек Кокков шендю экономикада бола турган ишле бла байламлы башда эл мюлк продукцияны жангы тюрлюлерин чыгарьуу, кырулуш бёлюмде жангы юйлен хайырланьадыла беруу эм инфраструктуралы проектлени тийишлисича бардырыуу

АХЫР КЪОНГУРОУ Таза жүректен тежеуле, озгурлу насийхат сёзле

Тюнене Къабарты-Малкъарны шахарларыны бла эллерини школларында ахыр къонгуроуга жораланган кыуанчлы линейкала ётгендиле. Быйыл республикада 11-чи эмда 9-чу класслары 12 минг бла жарымдан аслам жаш бла кыыз бошагандыла.

«Сюйген усталыккыны алып, жетишимли болуругъузга ишексизме»

КъМР-ни Башчысы Казбек Кокков Прохладна районда Солдатская станицада школна бошагандыла алгъышларга барганды. Кыуанчлы ишге району жер-жерли самоуправленые органларыны келечилери, школну тауусханланы аталары, аналары, жуууклары кыатышхандыла. – Сиз хар биригиз да жашауда тийишли жер табып, кыралыбызны керти инсанлары болукусуз, – дегенди Казбек Кокков аланы алгышлай, – Кыралда бююнюмде жаш тёлөгө фахмуларын ачыккыларга битеу онгла бардыла.

Сюйген усталыккыны алып, мындан ары жашауда жетишимли болуругъузга ишексизме. Устазла уа магъаналы ишни толтурадыла. Сабийлеге билим берген бла бирге, ала не жаны бла да айныган адамланы ёздоредиле. Аны ючюн сизге хурмет этебиз. Ата-аналага уа сабийлеригизни насыларын керюрюгозюно тежейме. Быйыл а Солдатская станицаны школуну 11-чи классын 19 жаш адам, 9-чу классын а 56 окуучу бошагандыла. Биринчи классха уа 94 сабий жюрюдюле.

Школ 2021 жылда сентябрьде хайырланьадыла берилгенди, ол «Билим беруу» миллет проект чеклеринде ишленгенди. Анда шендюю излемле сакъланганларын айтырчады, окуу отулада, лабораториялада тийишли оборудование барды, актовый зал, китапхана ишлейдиле, техника ара барды, тюрлю-тюрлю кружокла кыуралгандыла, медицина ара, станоклары бла мастерскойла, спорт зал, тренерле солурча отуу, ашхана эм кеп башха жерле ишлетилгендиле. Жашланы бла кызыланы жалган кырдык себилген футбол

майданда ойнарга, волейбол, баскетбол бла кюреширге онгла да бардыла. Окууту бир смённоге бардырылады. Школчулага кыошакк билим бериледи, ала спорт бла кюрешедиле, чыгармачылыкк кружоклада юйренедиле, «Точка роста» да барды. Солдатскоеде билим беруу учрежденияда школчулары битеуроссей олимпиадаларыны муниципал бёлюм бардырылганды, мында район конкурсла бла эришуле да кыураладыла.

Жазыпыу-2022

Почтага барьрга ашыгыгызыз!
Багъалы окуучуларыбыз!
«ЗАМАН» газетте 2022 жылны экинчи жарымына жазылуу андан ары бардырылады. Энтта да сиз ана тилибизде чыккыган газетни алырсыз, окурсуз, ол хар биригизге да эсли кенгешчи, керти халарчыгызы, озгурлу сёз нёгеригиз болуп туруп деп ышанабыз. Жазылуу багъасы алты айга – 741 сом 6 капекди.

Солдан оннга: Аталаны Асхат бла Мурадин.

Ахыр къонгуроу 2 бет

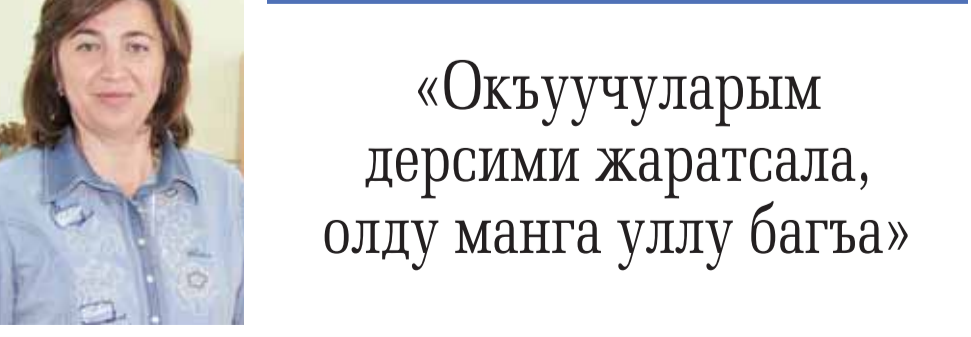
Устазлары бла вальс тепсегендиле

Белгилеу 3 бет

Тюз жашау этген – алтын къашыкк бла бал къабар

Талпыныу 4 бет

«Окуучуларым дерсими жаратсала, олду манга уллу багъа»

ТЮБЕШИЮ

Билим бериу жаны бла байламлыкъла тохташдырыллыкъдыла

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков Луганск Халкъ Республиканы Халкъ советини депутатлары бла: Луганск къырал педагогика университетни ректору Жанна Марфина, ЛГПУ-ну попечитель советини таматасы Павел Пилавов бла ишчи түбешуи бардырганды. Ушакъны кезиунде бийик билим бериу жаны бла бирге ишлеуно амаллары сюзюлгенди.

Мындан бир ненча кюн алгъа уа Х.М.Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университет РФ-ни Илму эмда бийик билим берген министрствосуну буйругъу бла ДНР-ни бла ЛНР-ни вузлары бла бирге ишлерик 9 россейли окуу юйлеринден бири болганды.

Алайды да, Къабарты-Малкъар

къырал университетни бла Луганск къырал педагогика университетни араларында тийишли келишимге къол салынганды. Анга

кавариатха бла магистратурагъа студентлеге бир жолгъа эки диплом алыргъа онг берлик энчи билим бериу программаланы жарашдыргъа эмда бардыргъа мурат этиледи. Аллай диплолла Россей Федерацияда, Донецк эмда Луганск Халкъ Республикада да жюриюллокюле.

Университетлени бирге ишлеулерини жол картасы да жарашдырыллыкъды. Ары жангы билим бериу программала, ол санда специалистлени усталыкъларын кетюрююно программасы да, кырал билим берилликди. Къабарты-Малкъарда келишим жаш тѐлюню волонтерлукъ, спорт, жамауат ишлени бирге бардыругъа, айнаытугъа да себеплик этерикди.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Себеплик

Жангы эм тынгылы мектепле

Жангы школла ишлерча Россейни Правительствосуну оную бла Къабарты-Малкъар Республикагъа 8 миллиард сом чаклы бир бѐлюнгенди. 2024 жылны ахырына дери республикада къошакъ халда энтта 8 школ ишленирикди 5 150 жерлери бла.

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков КъМР-ни жарыкъландыруу, илму эм жаш тѐлюню ишлери жаны бла министри Анзор Езаов бла бардырган ишчи түбешуно чегинде РФ-ни Правительствосуну буйругъун жашауда бардыруу жаны бла планла сюзюлгенди. Ырыкы бѐлюню юсюнден документте РФ-ни Правительствосуну Председатели Михаил Мишустин къол салганды. Субсидияла «Билим бериуно айнаытуу» къырал программагъа кѐре бериледе.

Шѐндогуюлю школла Нальчикде, Терекде, Чегемде, Прималкинкоде, Терс-Къольда, Александровскоеде эм Нарткъалада ишленирикди.

«Бек башы, Президентибиз Владимир Владимирович Путинни башламчылыгы бла къуралган программагъа кѐре, школ билим бериуно кенглигин эм качествогун ириленириуле», – деп чертгенди регионну таматасы.

«Эсигизге салайыкъ, бусагъатда бир кезиунге 10 мектеп ишленеди. Къабарты-Малкъарда, 2018 жылдан бери суюлтиген мектеплени да санап, 2025 жылгъа республикада 23 билим бериу махкеме ишленирикди.

Тубешуиуе эсеп къырал аттестациягъа хазырлануу да сюзюлгенди. Дагъыда билим бериуно качествогуну, ол санда устазланы профессионал хазырлыкъларыны даражасын ѓдюрюу бла байламлы соруулагъа да энчи къаралганды.

КОНФЕРЕНЦИЯ
Къырал магъаналы борчланы толтурургъа илмуну юлюшю да къошулукъду

Къабарты-Малкъар къырал университетде «Инновациялы билим бериу технологияла регионну интеллект онла-рын айнаытуу амалача» деген халкъла аралы илму-сынам конференция бардырылганды. Аны ишине Астраханьдан, Пермьден, Нижегородскдан, Сочиден, Майкопдан эмда Сербия къыралда Белград шахардан университетлени келечилери къатышхандыла.

Жыйылыну аллында къонакъланы бир къаууму алгышлау сѓзлерин айтхандыла. Ол санда республикада талай министрстволаны келечилери да болгандыла.

Экономика министр Рахай-

ланы Борис къыралда, бизни регионда да экономикада бола барган торлениулене юслеринден, шѐндюго дуняда излем-леге тийишли жууап табаргъа КъМР-де нечик уллу себеплик этгени билдиргенди. «Ахыр юч жылны ичинде, биз саулай къыралда экономиканы айнаытугъа башха кѓзден къарап башлагъанбыз. Импортну алышыгъа бютунда уллу магъана беребиз. Бу жаны бла Къабарты-Малкъар-ны да бардыла ѓхтемленерча жетишимлери. Бегирек да агро-промышленность комплексде. Кесигиз кѓргенигизча, терек бахчылыкъда арт кезиуледе нечик уллу атлам этгенбиз. Аны бла байламлы инфраструктура-

Проекте уа быладдыла: «Восточный» микрорайону къурулушу, «Минги-Тау» туризм комплексни эмда курорт-солу комплексни айнаытуу, Тырнауауда вольфрам-молибден комбинат эмда Чегем районда уллу теплица комплекс къурау. Бу ишле этилесе, регионну экономика жаны бла онглары бютунда иги боллукъдула, деп белгилегенди.

Алгышлау сѓзлерин КъМР-ни Башчысы Анзор Езаов, Пермьде къырал аграр-технологиялы университетни ректорлары, талай министрствону эмда илму учрежденияны башчылары да айтхандыла. Бары да шѐндюго дуняда илмуну магъанасы уллу болганын, къыралны жумушларын тамаларгъа вузла, тийишли учреждениеда тири къатышыргъа кереклисин чертгенди.

Конференцияны пленар кенгешинде билим бериуно «Цифрагъа» кѓчюрююно, блокчейн-технологиялыны, ишчи кадрла хазырауу эм башха темаланы юслеринден сѓлешгенди.

«Регионда кадрла жаны бла онглары айнаытугъа регионда вузну къошумчулукъ» деген «тѓгерек столда» уа экспертле саулыкъ сакълау рынокда жумушланы айнаытуудан башлап, налолгагъа, «жашил экономикагъа», жаш тѐлю предпринимательствогъа эмда сырьѓдан башха продукцияны экспортна дери бир ненча соруулары сюзюлгенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ОНОУ

Къабарты-Малкъаргъа спортну айнаытугъа – 152 миллион сом

Россей Федерацияны «Физкультураны бла спортну айнаытуу» къырал программасына кирген «Бизнес-спринт (Мен спортну сайлайма)» жангы федерал проектине келгенинде «акъыллы» спорт майданлары къурау барады. РФ-ни Правительствосуну оную бла ол ишге 2022-2024 жыллада къошакъ халда 3 миллиард сомдан аслам берилликди. Къабарты-Малкъаргъа спорт инфраструктураны айнаытугъа 152 миллион сом бѐлюнгенди.

Ол болушукъну хайырындан республикада шѓндюго заманнга келишген эмда тынгылы оборудование жалчытылынган спорт майданла ишленирикдиле. Ол а физкультура эмда спорт бла кюрешиге не къадар кѓп адамны кѓллендириге, саулыкълу жашау этиуну сайлагъанланы санын да кѓбейтирге себеплик этерикди.

Быйыл республикагъа багъасы 26 миллиард сом болган «акъыллы» спорт майданнга спорт-технология

оборудованыны эки комплектин алыргъа 52 миллион сом берилликди. Майданла Чегем шахарда бла Кѓнделенде орнатыллыкъдыла. Ала битеу да 1800 квадрат метрни тутарыкъдыла. Алада орам тренажерла, футбол майданла, чабарча жолчукъла да боллукъдула. Андан сора да, ала Wi-Fi система бла жалчытылынырыкъдыла. Ол келгенге онлайн-консультацияланы болушукълары бла жарауларын тюз бардырыргъа онг берликди.

ЮСЮПЛАНЫ Галина.

Таза жюрекден тежеуле, озгурлу насийхат сѓзле

Ала бла ѓхтемленедиле

Нальчикде 14-чю номерли гимназияда, къоркъусулукъну жалчытынуу къайгытсын кѓрѓп, ахыр къонгуроуну байрамына жаланда 9-чу, 11-чи классланы бошаган къызланы бла жашланы чакъыргъан эдиле. Болсада ала, ата-аналары, эгечлери, къарындашлары да уллу арбазны толтруп къойгандыла.

Байрамгъа КъМР-ни жарыкъландыруу, илму эмда жаш тѐлюню ишлери жаны бла министри орунбасары Анзор Борукаев, КъМР-ни спорт министри Ислам Хасанов, КъМР-ни проректору Геккиланы Солтан, Нальчик шахар администрацияны билим бериу департаментини башчысы орунбасары Инна Хачетлова, башха кыулукъчула да келгенди.

Быйыл гимназияда 11-чи классла беш болгандыла. Аланы бошаган жашланы бла къызланы бек алгъа школну директору Римма Жамбулатовна Жамборова

алгышылагъанды эм кѓп насийхат сѓзле да айтханды.

Башха къонакъла уа школчулагъа алда аланы сакълагъан экзаменлени жетишимли берирге, устазлагъа, ата-аналаргъа уа тѓзюмлюк тежегенди.

Ызы бла арагъа онбир жылны ичинде атларын окуууеда, спортда, илмуда, мектепти жамауат жашауунда да игилик бла айтдырган жашла бла къызла чакъырылгандыла. Ала торлю-торлю республиканы регион, россейли эмда халкъла аралы эришюледе, олимпиадала, конференцияла, викториналада хорлагъанладыла. Ала бла окуу юй ѓхтемленеди.

Ахыр къонгуроуну къагъар заман да жетди. Ол сыйлы жумуш 11-чи классланы он эм иги окуучуларына бююругъанды. Ала школгъа энди барлыкъ жашчыкъланы бла къызчыкъланы къолларын дан тутуп, къонгуроуну къагъгандыла.

Жыйылыу

Кадет къымылдауну жайыуну дурус кѓргендиле

Бу кюнледе Нальчикни 33-чю номерли орта школунда кадет классланы «Муратынга ийнан» деген ат бла республикалы форуму ѓтгенди. Ол Къабарты-Малкъарны тарыхында биринчи кѓре бардырылганды. Аны КъМР-де МВД-ны, КъМР-ни Жарыкъландыруу, илму эмда жаш тѐлюню ишлери жаны бла министрствосу, Студентлени россейли биригиюу къурагъандыла.

Форумчуланы КъМР-де ич ишлени министри Василий Павлов алгышлагъанды. Ол республикада биринчи кадет класс 2016

Кадетлеге насийхат сѓзюн айта, Василий Павлов: «Муратларыгъызгъа жетер ючюн, аладан таймай, алгъа таукел барыргъа керексиз», – деп белгилегенди.

КъМР-ни Жарыкъландыруу, илму эмда жаш тѐлюню ишлери жаны бла министри Анзор Езаов а «Бююгн республикада алапат тѓре жаратылды – Кадет классланы форуму», – деп, тарыхны эсге салганды: кадет классла Россейде 1732 жылда къуралгандыла. Алада фельдмаршалла П.А. Румянцев бла М.И. Кутузов, тенгиз аскерледе къул-

кымылдау республикада кенг жайлыргъа кереклисин чертгенди. «Къабарты-Малкъарны Башчысы Казбек Коков ѓсюп келген тѐлюню адет-къылыкъгъа, патриот ниетде юйретиуге аслам эс бѓлѓрге дайым чакъыргъанлай турады. Аны ючюн деп, республикада сабий садла, школла жангыртыладыла, жангылары ишленедиле, кѓп проектле жашауда бардырыладыла. Аны айта келгеним, сиз, ѓсюп келген тѓлю, Ата журтну суйсегиз, анга кертичи къулукъ этсегиз, жашау ырахатлы боллукъду. Келир заман сизге кѓре боллукъгун унутмагъыз», – дегенди.

Форумда башха жууаплы кыулукъчула да сѓлешгенди эмда кеслерини насийхат сѓзлерин айтхандыла. КъМР-ни сыйлы артисти, шахар советни депутаты Текуланы Амур а кадетлени тилеклери бла «Ата-аналаргъа баш урайыкъ» деген жырны жырлагъанды. Жыйылгъанла анга суюлип тынгылагъандыла.

Андан сора уа хычыуун жумуш башланганды. Иги окугъан, спортда жетишимле болдурган, жамауат жашаугъа тири къатышхан школчулагъа бла устазлагъа КъМР-де ич ишлени министри граматала, саугъала да бергенди. Башха ведомстволаны келечилери да кадетлеге къуру къоллары бла келмегенди.

Форумну ишине дагъыда КъМР-ни Экономика эмда жамауат коркъуусулукъ жаны бла советини секретары Казбек Татуев, КъМР-ни министри Залим Каширков, КъМР-ни спорт министри орунбасары Аналаны Аслан, Санкт-Петербургда энчи ишле жаны бла тамата следователь подполковник Альберт Попков, кюч структураланы келечилери, ЗАГС-ны, банкланы таматалары, белгилли спортчула, школчула, устазла да къатышхандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият. Суратланы автор алганды.

жылда 7-чи номерли мектепде ачылганын эсгертип, кадет къымылдау кюч ала барлыгъына ийнанганын билдиргенди. Кадетле башхагъа не жаны бла да юлгюлюдѓле. Башха торлю болур амалы да жокъду – ала бизни формабызны жюриютедиле. Биз аны бла ѓхтемленебиз», – дегенди.

Министр, къыралда бусагъатдагы болумену юсюнден сагъына, республиканы жашлары, Ата журтха къулукъ эте, Украинада энчи аскер операциягъа къатышханларын, кишиликлерин, ѓтюрлюклерин да кѓргюзтгенлерин чертгенди. «Биз а, мында къулукъ эте, аланы сабийлери, ата-аналары, жууукълары тынч-ырахат жашау этерлерин жалчытыргъа борчлубуз», – дегенди.

лукъ эте, атларын айтдырган Ф. Ф. Ушаков, П.С. Нахимов, М.П. Лазарев окугъандыла.

Бизни республикада да бююгнлокде 20 классда 360 кадет болганын эм юч кадет интернет-школ ишлегенин эсгергенди министр. «Алада орта билим бла бирге кадетле аскер техника бла ишлерге да юйренедиле. Ол а, ала аскер къулукъну сайласала, алагъа бек жарарыкъды», – деп къошханды.

КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный, афган урушну ветераны Зумакулланы Борис а кадетлени бююгн былай кѓп болганын кѓргеним бек къуанганын айтханды. «Сиз махтаулу жолну сайлагъансыз. Ол ѓхтемликни, кишиликни эмда бийик даражаны жолуду», – деп, кадет

Устазлары бла вальс тепсегендиле

16-чы номерли мектепде къуанчылы жыйылыу башланыргъа жауун да тохтаганды. Жашла, къызла да омакъдыла, къолларында голлери, торсюнюю шарлары бардыла. Быйыл 9-чу классланы 35, он-биринчичи уа 19 жаш бла кыз бошайдыла. Ала устазлары Жангоразланы Фатимат, Ксаналаны Люба, Киштикланы Мадина бла арагъа чыкъгъанларын, жыйылгъанла алагъа толкун кърала бла тубегендиле.

Школну бошай тургъанланы аллында элни администрацияны башчысы Азаматланы Къайсын, Нальчикде билим бериу департаментни бѓлюнююно таматасы Залина Кертибиева, ата-аналаны атындан Аттоланы Фатимат сѓлешгендиле. Дуняны башында хар не игилике да бу жашлагъа бла къызлагъа жетерлерин, ала саулыкълу, узакъ ѓмюрлю болуларын, этген муратларына таукел барырларын да тежегендиле.

Биринчи устазлары Рахайланы Сакина, Аналаны Аслижан, окуу ююно директору

Чочайланы Люба да, насийхат сѓзлерин айта, школ жылларын унутмагъа, жокълый турургъа чакъыргъандыла.

Жаш адамла уа устазларына алагъа берген билimleri, тѓзюмлюккери, адамлыкълери, окургъа, жазаргъа да юйретгенлери ючюн ыспас сѓзле айтхандыла.

Ахыр къонгуроуну байрамы жарыкъ, эсде къалырча болганды. Анга «Минги-Тау» сабий ансамбль, Ёзюкланы Диана да юлюшлерин къошхандыла.

Тѓреде болганчыча, жаш адамла, ортагъа чыгъып, «Школ вальсны» устазлары бла бирге тепсегендиле.

Школ линейка бошалгъандан сора да, выпускникле, устазларны тѓгергенин алып, ала бла иги кесекте дери да хапарлашхандыла. Бирге озган жылланы, этген хылилерин, ахшы ишлерин да эсгергендиле. Майданда уа миллет макъамла кѓпге дери зиштилгенлай тургъандыла.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият. Суратланы автор алганды.

ЕГЭ-2022
Сынаула тѓрели тизмеге кѓре бардырыллыкъдыла

Къабарты-Малкъарны выпускниклерини биринчи экзаменлери 26 майда ѓтерикди. Орта кюн географиядан, литературадан эм химиядан ЕГЭ боллукъду. 30 эм 31 майда – борчу халда орус тилден экзамен, 2 эм 3 июньда – профиль эмбоз даражалы математикадан. Тарыхдан бла физикадан сынаула 6 июньда ѓтерикдиле, 9 июньда – обществознаниядан. Тыш къыраллы тилден сынаула – жазыу эм кѓлден бѓлюмлер, биологиядан 14, 16 эм 17 июньда. Баш магъаналы кезиуде ахыргы экзамен информатика боллукъду – 20 эм 21 июньда.

23 июндан 2 июльгъа дери битеу предметиен резерв кюнде планнга салынгандыла. Къабарты-Малкъарда Бир къырал экзаменни 11-чи классланы 4 302 выпускникни берликдиле. Сынауланы бардырган жерле быйыл республиканы битеулу билим берген 22 школуну мурдорларында къурлыкъдыла.

Эсигизге салайыкъ, былтыр республикада 49 выпускник ЕГЭ-ден 100 балла алгандыла, аладан ючюсо бир жолгъа эки предметтен 100-шер балла тийиши болгандыла.

АЙДАБОЛЛАНЫ Джамиля.

КъМР-ни 100-жыллыгына

Ол халкъым, элим, жерим дегенледен болганды

Аппайланы Баширни жашы Борисни республикада, андан тышында да айттыганды аты. Ол 1940 жылда Булуңгуда тууганды. Сабийлиги Къазахстанда Кызыл-Кыяда өтгенди. Анда жети классны бошагандан сора, эл молк техникумда зоотехникке окуганды. Бери къайтып келгенден сора Къабарты-Малкъар къырал университетни да ол бѣлюмюн тауусханды. Урунуу жолун ара молкде ууакъ аякълы маллы къошну таматасы болуп башлаганды.

Окуулу, ишин билген жаш специалистни Тѣбен Чегемни Эл советине председателъ этгенди. Арта аны анда колхозга председателъге айыргандарында, анга жаммаут къууанганды кимден да бек. Жети жыл ишлегенди ол жууаплы къулукъда Борис. Ол ишлеген заманга ара молк иги да айныганды. 1973 жылда уа республиканы Эл молк министерствосуну, ызы бла Облсовпрофду да сыйлы белгилерине тийишли болганды.

Ол заманын эсгерге, Парламентни депутаты къырал къулукъында ишлеп келген, Махматлы Талиб былай айтады: «Элибизге андан кѣп хайыр этген онучу болмаганды. Къабырланы тѣгеренги белгиттиргенди, межити сюеткенди, жолла ишлеткенди, жон таракъ салдырганды...»

Халкъга бек къаты болушханды. Анабиз беши ууакъ сабий бла башсыз къалган эди, аны къолунда кѣп жылла ишлегенди. Ол заманда апабызын жеринде колхозну гурбѣжиси ишлей эди да, аны да анабизге къайтарып, алайда юй салып жашаганды. Ол да Борисни хайырындан эди. Ол аламат таматадан юлюг алып, окуп бошоп, халкъ алында ишлегенде. Кимге да болушурга къорешгенде.

Бек сойген адамларымдан бири эди. Республиканы Баш Советине депутатха айырыла туруп, жанында сюелгенде. Депутат болуп ишлегенди. Бизни элден кетип, Булуңгуда председателъ болганды да, анда жон таракъ салган эди халкъга болушукъыга. Ол да тап жумушлардан бири болган эди элге.

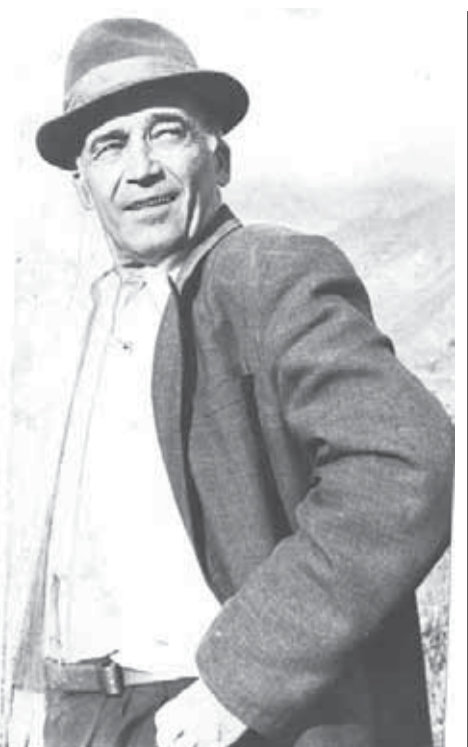
Борисни танымагдан жокуду. Аллаи бир заман озгара да, таулу, къабартлы жашаа бла олтуруп, халар айта тургандай, биринчи сѣзлери: «Чегем аууунданымыс? Борисни танымыс?» – деп,

сорадыла. Кесин бек ариу кѣрпюзтенди адамланы алларында. Бюгон-бюгече да аны атын айтсала, кѣлмо толады. Махтаган болмаса, аны юсюнден бир аман сѣз эшитмегенме. Ол тамата болган заманда юч эгечим да окууда эдиле. Студент тутхан алай тынч тойой эди. Борис къолундан келгенича, анабизге жол да, онг да берип турганды. Бизни юйорюбюз Борисге бек ырызбыз. Кимге да алай эди ол. Не иги сѣзге да тийишли адам эди Борис».

Раболаны Аслан а ол заманы юсюнден былай айтады: «Борис ишлеген адамны бек сыйлы кѣргенди. Аллаины, хакъсыз путѣвка берип, хар жылдан санаторийге ийип турганды. Колхозну адамы эди, айтханын этдирген, ызындан тизген. Эриши бла бир заманда къорешмегенди, ариу айтып, айтханын этдирип турганды, башха хали болмаганды аны. Керекли болганнга болушханды, ол излегени тапдырып турганды. Аллаи адам эди. Колхозну айнытхан да этген эди. Атырын, башха малларын болсун, ъдѣдорюп, молкню аягы юсюне салган киши эди ол. Машинага, тракторга запчаста керек болса, дырында-затда трактор сынып зат къалса, алып жетдирип келсе, мен да – токаръ – айтханын эте эдим».

Борис бизге председателъ болуп киргенден арысында, кишини жанына тийген болмаз. Улгуа – уллу, гитче – гитче, кимге да билеклик этген иги адам эди. Эллиледен къайсы не деп барса да, аны жарсуун тынгылы этмей къоймаганды. Мен юй орун деп барганымда: «Сени сабийинг да кѣпдю, кел», – деп, машинана олтуртуп, элтип, ма бюгон да жашап турган жерими берген эди. Бир кишиге да аманлыкъ этген болмаз эди ол, игилик болмаса. Аллаи жумушакъ, тынч адам эди, ариу тилли. Аллаи ол дуниясын жарыкъ этсин».

1979 жылда аны Къалабекланы Солтан-Хамит аты колхозга кѣчѣрюк эдиле, председателъ этип. Аны экинчи жылдында къырал аны ишине «Сыйлылыкъны Белгиси» деген орден бла багъа бергенди. Белгилисича, 1990 жылда кырал идеология торленгенде, хар не чоңултып башлаганды, ара молккеге онучу этген, аланы сакълаганды да къыйын эди. Ара молк производстволу кооперативге айланганда да, Аппайланы Борис

анга таматалыкъ этип турганды. Молкге Алтайдан къутасланы (акъа) келтирип къошханды. Ала бизни табиғъатыбызга терк юйренгендиле, бюгон да жашайдыла Булуңгуда. Республиканы къыйыр жерлери десек да боллукъду, Булуңгу бла Эл-Тюбюне газ ѣдѣдорюно кесини энци борчуна санап, кѣче, кон тынчыгызы болмай, ол ишни жалчыхтанды.

Аппайланы Борисни жетимшлерин къырал дагыда СССР-ни эм ВЦСПС-ни, Комсомолну Ара комитетини «Урунуу жигерлик», «Социалист урунууну алычысы» деген белгилери, РСФСР-ни, Профсоюзланы эл молк жаны бла Ара комитетини махтау къағъылары бла белгилегенди. Аппай улу Къабарты-Малкъарны эл молкню сыйлы ишчиси», «Россияны эл молкню сыйлы ишчиси», дагыда «Жигер урунган ючюн», «В.И. Ленин тууганы – 100 жыл», «Урунуу ветераны», «Къабарты Россияге къошылганына 425 жыл» деген майдалла бла сауғаланганды. Ол район советге, Баш советге депутатха да бир ненча керѣ айрылганды.

Аппайланы Борис бла аны юйдегиси, устаз, Гочаланы Магометни къызы Фатима, юч жаш ъдѣдорленде, Арсен – жашланы таматасы, Биринчи Чегемде администрацияда уруанды. Муслим – полковникди, Россияни (УФСИН-ни) Къабарты-Малкъарда бѣлюмонде ишлейди. Магомет Росгвардияда докторду, майорду.

Жаммаут алай сыйын кѣрген таулу эр киши дуниясын 2010 жылда алышханды.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

БЕЛГИЛЕУ

Тюз жашау этген – алтын къашыкъ бла бал къабар

Чеченланы Ахматны жашы Алини юсюнден жазганды, бир жаны бла тынчды, башха жаны бла уа – къыйынды. Не ючюн тынчды? Жашауунда кѣп жетишимлеге жетгени ючюн. Анга шагъатха сауғаларын, чынлары, илму жаны бла даражалы атларын тизип берсек да тамам сунама: филология илмуланы доктору, профессор, Тюркологланы Совет комитетини секретары, Тюркологланы россеий комитетини члени, РАН-ны Тил илму жаны бла институтуну доктор диссертацияланы къоруулау жаны бла советини таматасыны орунбасары, советни алим секретары. «Российская тюркология» журналын къарауу советини члени.

Дагыда ол КъМКУ-ну диссертация советине киргенди, Къазахстаны билим беруоноуу бла илмууну сыйлы ишчиси, Кочкештагы университетни сыйлы профессору, «Чуваш Республиканы алында къыйыны ючюн» ордени кавалериди, Чуваш Республиканы Башчысында Баш экономика советни члениди, Чуваш Республиканы промышленностуну сыйлы къулукъчысу, Россияни машинала ишлеучилерини сыйлы ишчиси. Аны аллай чынлары бла сауғалары (ол санда аскер жаны бла да) дагыда кѣпдюле.

Алай даражага жетиону сылтауларын билер ючюн, аны сабий жылларына, юйорюне къайтыуу дурус кѣребиз. Агасы Ахматны бла анасы Зайнафын къадарлары таулуны озган ѣмюрюне 20-30 жылларында тууган тѣлосюно къадарында башха болмаганды. Ала сабийлей узакъ Орта Азияга тушгендиле, ѣз халкъларыча, ачылыкъ, жаланганчыкъ эмда спекмендатураны къатылыгын сынагандыла, гитчелиден окуна ауур ише киришгендиле.

Анча къыйынлыкъны, учулукъну, буюшуну сынаганды адамыла огурусуланырга керек эдиле, нек дегенде адамны жюргѣ темирден тойюлду да. Алай ала бек баш адамлыкъ ышанланы – башхалагъа жан аурута билген жюрек халаллыкъларын, таматалагъа сый-намыс этиулерин, жууукъ – ахлугъа сыймеклики, тюзлек табынуу – сакълапалыгандыла. Ма аллай ата-ананы къолунда ѣсгендиле Ануар, Али, Амин, Зухра да. Ма аладан юйренгендиле жашаууну биринчи жорукъларына, адет-ѣреге, бек башы уа – жюрек халаллыкъга бла тазанетиликке.

Тѣрт сабийден экиси илмуланы докторлары, профессорла болган сейир юйор. Экономика илмуланы доктору, кѣп жылланы республикада тюрло-тюрло бийик къулукъында ишлеген, аны айныууда да уллу къыйын салган Чеченланы Ануарны жерлешлерибиз огурулу эмда адепли адимчы танылдыла.

Алий бла уа биз биринчи кѣре КъМКУ-ну вузга киргѣ хазырлауучу курсларында 1970 жылны июль айында тюбешгенбиз. Подкурсадда окуганды айыбыз бир кюнча ѣтгенди, экзаменлени берип, сайлауладан ѣтерге насырлары 12 адамны тутханды. Энди биз да малъкяр тилли бла адабиятны эмда орун тилли бла адабиятны 1-чи курсуну студентлери болдукъ.

Айхай да, биз, подкурсланы бошаган бир ненча адам, университетни «акъсақалларына» саналгъанбыз, битеу корпусларын бла коридорларын уста билгенбиз. Алий а бизни арабызда окуна улайгъан адамча эсли кѣрюнгенди, оюмулугу, тохташхан акъылы бла. Аны арда не боллугун алгъадан билген хунери болганды, ишни башлардан алгъа, терен сагъыш

этгенди. Кѣбюсюнде аны хайырындан шүѣ болганбыз биз жаш преподавательле Азаматланы Камиль, Ахматланы Ибрагим, Башийланы Хусей, Маммеланы Далхат, Текуланы Мусса, Толгурланы Зейтун эмда кѣп башхала бла.

Ала бизге тюз да кичи къарындашларына къайгыргандыла. Ма ала талпындыргандыла бизни чыгъармачылыкъга. Илмуну сюерге, хар жазгандан сѣзюбюз ючюн жууаплы болурга да биз аладан юйренгенбиз. Биз кѣрти окуна насыбыбыз тутхан адамлабыз – бизни хунерли устазла, адепли адамла окутхандыла, биз фахмулу жаш тѣло бла бирге окугандыбыз. Ол жомакълы кезиуди, жангы затланы ачыуну эмда сыймеклики кезиуди.

Беш жыл бек терк озганды. Алини хар нени да сагышын алгъадан этиу жаны бла хунери аны андан ары къадарын белгилегенди. Ол аспирантурага киргѣге эрттеден бери мурат этгенди. Алай кѣп жаш адамны муратлары муратлай къылуучуларын да билебиз. Алини юсюнден а алай айтырга тойюлду. Ол СССР-ни Илмула академиясыны Тил илмула жаны бла институтуна документлерин бергенди эмда бизни айтхылыкъ жерлешибиз Бѣзюланы Танаины жашы Ахияны себеплиги бла аспирантурага киргенди.

Диссертациясын да Алий бир да болмаганды терк жазганды, сора аны жетишимли къоруулап, институтда къалганды. Ол а аны билемлигинге бла хунерлигине шагъатлыкъ этген шартды. Алий айтхылыкъ тюркологла Н.З. Гаджиева, СССР-ни Илмула академиясыны член-корреспондент Э.Р. Тенишев, СССР-ни Илмула академиясыны академиги Б.А. Серебренников, Э.В. Севортян, Къазах ССР-ни Илмула академиясыны академиклери Н.А. Баскаков, К.М. Мусаев, Л.А. Покровская, А.М. Шербаков, Тюркологланы Совет комитетини таматасы, СССР-ни Илмула академиясыны академиги А.Н. Кононов, СССР-ни Илмула академиясыны Тил илму жаны бла институтуну директору, академик Г.В. Степанов бла бирге ишлеп башлаганды. Алий бюгонлюкде да устазларын уллу хурмет эмда жюрек ырызлыкъ бла эсгереди.

Алай уллу алимле бла бирге ишлеген узакъ Кенделен элде ѣсген жашны илму жаны бла ѣсююне себеплик этгенди. Ол доктор диссертациясын жетишимли къоруулагандан сора, аны доктор диссертацияланы къоруулау жаны бла алим советни алим секретарыны къулугуна тийишли кѣргендиле, илму жаны бла бек магъаналы эмда уллу монографиялары бир ненчасы басмаланганды. Бу къысха газет статьяда Чечен улуну битеу илму ишлерин санап чыгъарга онг жокуду, аланы илму каталогну къыйсы биринде да табарга боллукъду.

Тил илму жаны бла институтда ишлеген жылларында (1978-2012) Алий алимликни ѣсно кезимлерини барысын да ѣтгенди – кичи илму къулукъчудан башлап баш илму къулукъчуга дери ѣсгенди эмда атлары айтылган совет тюркологладан бирине саналганды. Аны халкъла аралы конференцияла къабыргандыла, сѣлѣсилер Тюркден, Азербайджандан, Къазахстандан, Кыргызстандан, Узбекистандан эм башха къыралдан келген алимле да ашыгъып сакълагандыла.

Чечен улуну тюрк тарыхны тиниуде жетишимлерине уллу багъа бичилгенине, аны даражасы бийикде

жюргенине уа бу шарт да шагъатлыкъ этеди: аны Тюркге Тюрк тиллене теглешдириу сѣзлюгюню 2-томлугун хазырлау ише къатышурга чакъыргандыла. 1992 жылда уа Тюрк Республиканы Журналистлерни союзуна башламчылыкъгы бла Алий Ахматович Жылны Адамына саналганды. Аны Россейни Илмула академиясына алмай къаллыкъ тойой эдиле, алай...»

Алай Алий Алий болмаз эди 1990-2000 жылда кыралда болган ишлеге сансыз болуп къалса эди. Дуния алай уллуду, фахмулу, ючюнго да салыр жер да – дуния бла бир. Гуманитар жаны бла хунери болган Чечен улу, шүѣларын, алим нѣгерлерин да сейирге къалдырып, арталыда башха тюрло ызгъа бурулганды – машинала ишлеуноу къолга алганды! Ол жылда кѣпле фойдалы предпрятияланы илекке алырга къорешгендиле, Алий а оюлу чекге жеткен, не башы, не терезеси болмаган заводну аягы юсюне салып башлаганды.

Аны тирилген да этгенди! Бюгонлюкде ол алчы предпрятияладан бириди, саукулпу жашуу бардыруу анда ишлегенлени барысыны да жоругуулау аланы араларында кѣлген-кеткен бек азды. Заводну онучусу уа шахарны тапандырууга къатышады. Чуваш Республиканы билим беруу учрежденияларына илму эмда илму-методика журналланы жаздырууга себеплик этеди. Чувашини вузларына бла башха окуу юйлерине болушады.

Чеченланы Алини тууган Къабарты-Малкъарында бардырган жандаурулыкъ ишин да энчи белгилерчады. Кертиди, аны юсюнден ол артык бек айтырга сыймеюноудю. Алай а аны болушугу бла бизни жерлешлерибизни кѣп илму ишлери басмаладыла, кѣп назму китапла да чыгъадыла. Кесини тууган эли Кенделенге да ол этер игилигин аймайды. Кишини тилерин сакълап турмайды, кеси фахмулу адамланы табып, алага къолдан келгенича болушады. Аллаилагъа себеплик этерге керек болганын даим айтады.

Алий Ахматовични аламат юйорю да барды – юй бийчеси акъыллы да адепли Эльмира, къызы Гүзель бла жашы Азамат аны таңчакъларыдыла. Ата-ана да сабийлерине Москвада, Лондонда, Нью-Йоркда да айтхылы юйренгендиле билим алырга онг бергендиле, ала ариу къыллыкълы, иш кѣлю адамыла болуп ѣсвеча этгендиле.

«Тюз жашау этген – алтын къашыкъ бла бал къабар, кюмюш аякъ бла суу ичер», – дегендиле бурунгулула. Алий алай жашауга тийишли болган адамды. 70 жыл – ол адамны фахмулу жашнагъан кезиудио да, ол энтта кѣп жылланы айнаы барсын! Багъалы Алий, биз сени бла ѣхтемленебиз! Мындан ары да бютон уллу жетишимле бла сени таныгъанлары, сени сыйгелгенли кыуандыра тур, жарык кѣллулогоню таркъаймасын!»

БѢЗЮЛАНЫ Руслан,
педагогика илмуланы доктору, Россияни Билим беруу академиясыны член-корреспонденти,

УЛАКЪЛАНЫ Махти, филология илмуланы доктору, профессор.

27 МАЙ – КИТАПХАНАДА ИШЛЕГЕНЛИ КЮНО

Муратыбыз – эм иги библиотека деген даражага чыгаргыады

– Лейла, кесинги юсюнгден айтсанг эди, бу ише къалай бла келгенге? – Китеп окуруга сабийликден сыйгемне. Тырынаууда ѣсгенме. Анам Кунсият Сипиева къумукълуду, таубайкъландырыу комбинат ишлегенде, анда коммунаторда телефонистка болуп турганды. Атам а ведомстволу къоруулау таматасыды. Ючюнчо школчу, ызы бла Къабарты-Малкъар къырал университетни тарых бѣлюмон бошаганды. Алтынчы номерли школа Моллаланы Сюелмечини къолунда ишлеп башлаганды. Арта маданийны район управленийсына кѣчюп, анда библиотека система ла жаны бла ишлегенме. Биринчи китепала юлешгенме, арта методист болганма. Элбрус районну ара библиотека системасыны директору болуп ишлегенли уа онеки жыл болады.

– Ненча библиотека барды районда сени башчылыкыгъа къараган? – Онѣрт.
– Кылай бла жетишласа?
– Машина бла айланам а элге, жерлеге. Ол жаны бла библиотекаланы таматалары да мени жарысуз этедиле. Иги ишлейдиле.
– Кыайсын энчилеп айтырга боллукъса?
– Барысын да (кюледи). Сѣз ючюн, Быллымда ишлеген Афошкъаланы Люба бек иги библиотекарыладан бириди. Ол аны маданият ара этип кыйганды. Ары кыуанчы ишлеге – белгили адамла бла тюбешиле, байрамла, башха акциялага аталгъан, андан сора да, эсериу инирилге кѣле келелиде. Андан сора да, Нина Постникова – ючюнчо номерли библиотеканы таматасы, методист, Огъары Бахсанда Ѥзденланы Раузит, Терс-Къолда Байдаланы Алѣна, Тырынаууда Алхиланы Светлана, Чочайланы Жанна, Тохаланы Светлана, Аппайланы Анжела, Малкъондуланы Лѣжинча... Кенделенде 4-чо школда Къошхарланы Халимат ишлейди. Анда анасы Галина ишлегенди, жаннетли болуң.

Бирин айтып, бирин къоярча тойюлдю. Кенделенде культура юйде орналыган библиотекада Атырзаланы Нина ишлеп башлагъанлы кѣп болмайды. Алай а аны ише кѣлю бла берилгени не затта да кѣронеде: китепхананы тизгинлигине, ары сабийле кѣп жюриуп башлагъанларында. Ишлемейди деп бирине да айталмаймыз.

– Кылай толтурасыз китепханаланы фондларын?
– Алгъын ол иш бла къырал къореше эди, хар бир библиотекатга чыкъган китепни бирин берирге китеп басмаланы борлары эди. Былтыр бла ишлеп ол зат-

Библиотекада ишлегенли байрам кюнлери барыбызны да кыуанчыбызды. Бюгон биз ол сыйлы иш бла къорешгенли юслеринден ариу сѣз айтырга излейбиз. Аллаи таулу кызла кѣпдюле арада. Бюгон Элбрус районну ара библиотека системасы таматасы Байкъазылы Назирни къызы Тебердиланы Лейла бла ушакъ этеме.

ха федерал бюджетден ахча бѣлणेдеди. Бусагъатда кѣпле кеслери чыгъардыла китепларын. Ала да келтиредиле. «Китепханатга китеп саугъа эт» деген акцияны болушугу да игиди.

– Жюройимюделе адамла?
– Жюройемей а! Хар бир библиотеканы иши ала бла байламдыды. Жарыкъландыруу иш тохтамай барганлай турады. Алда айтханымча, китепханаланы ишлери жаланда китеп беруу бла чекленип къалмайды. Бюгон, сѣз ючюн, «Библио-кеч», «Сабий китепни ыйыгъы», «Сабийлеге урушну юсюнден окуйбуз», «Хорламны тууган-туудкълары» дегенча, торло-торлю къырал даталагъа акциялага жораланган тюбешилеге сыйауу жюройиудюле сабийле, таматала да. Битеу республикада барган эришчюлеге, аланы уа Маданият министрствобуз, Китепны сыйгелени жаммаут биригуилери, Мѣчоланы Къазим аты жаш тѣло китепхана, Бекмурза Пачев аты сабий библиотека бардырадыла, кошулабыз. Былайда ѣхтемлик бла айттайым, сабийлерибиз бек кыуандырадыла – дайым алчы жерлени аладыла.
– Сен кесинг да хорламлыса, грант

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

МАДАНИЯТ

Фахмулу режиссёрлагга жол ачкан фестиваль

Минги тауда «Кинокавказ» деген Шимал-Кавказ жаш тёлү кинофестиваль бошалган. Элбрусда, 3500 метр бийиктикте, хорлаганлары эм лауреатлары саугылаганды.

Жюриге шорт-листе тышкен 44 фильмден эм ахшыларын сайларга керек эди. Алай бла «Эм иги телевидение документли фильм» номинацияда кыргызлы режиссёр Ильгиз-Шернияз Турсунбек улуну «Аламан» деген иши айырылганды.

Шерзод Назаровну (Узбекистан) «На шелковом пути» фильминде энчи саугга бергенди. Адамны ич дунясын кылай кырларганын ачыклаганын ичун мында дагыда Динара Абдрашитованы (Уфа) «Гильза» деген ишине да эс бурулганды.

«Эм ахшы анимация фильм» номинацияда Шокира Холикованы (Узбекистан) «Девушка и облако» киносу хорлаганды.

«Эм иги кысха метражлы оюн фильмге уа Павел Пантинни (Санкт-Петербург) «Я не трус» деген иши саналганды.

Фестивальда социал роликте да сайлангандыла, аладан эм игиге Шамиль Агаевни (Чечен Республика) «Не инвалиды» фильми саналганды.

«Кинокавказ» деген жаш тёлү фестиваль ичунчо керек кыралады, анга кытышырга суйгенлени саны жылдан-жылга өсе барады.

Сез ичун, 2018 жылда 35 заявка келген эди, 2019 жылда – 170, быйыл а – 17 кырлардан 360-дан асман иш.

Фестивальны Искустволаны Шимал Кавказ институту (СКГИИ) Россияни Культура министрствосуну болушлуу эм «Агела оле» продюссер кызууму кытышырга бериледи.

Фестивальны продюссерлери СКГИИ-ни выпускниклери Артем Челикин бла Зарина Ажагоева айтханларыча, бийлай башламчылыкка жаш режиссёрлагга айнытуу майдандалды.

Фестивальны продюссерлери СКГИИ-ни выпускниклери Артем Челикин бла Зарина Ажагоева айтханларыча, бийлай башламчылыкка жаш режиссёрлагга айнытуу майдандалды.

Фестивальны продюссерлери СКГИИ-ни выпускниклери Артем Челикин бла Зарина Ажагоева айтханларыча, бийлай башламчылыкка жаш режиссёрлагга айнытуу майдандалды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

ТАЛПЫНУ

«Окьюучуларым дерсиме жаратсала, олду манга уллу багга»

– Света, усталыгың кылай сайлаганса, бютоңда бег а математика тюз илмуң? – Хасанияны 16-чы номерли школун бошаганма.

Ботталаны Светлана, Хапаланы Идриси кызы, университеттен сора Хасанияны орта школунда ише киреди. Ма андан бери сабийлени математикадан бла информатикадан окютуп келеди.

– Устазың кылай сайлаганса, бютоңда бег а математика тюз илмуң? – Хасанияны 16-чы номерли школун бошаганма. Мени иги устазды окютханларын айтырып айтырга сыеме.

– Света, усталыгың кылай сайлаганса, бютоңда бег а математика тюз илмуң? – Хасанияны 16-чы номерли школун бошаганма. Мени иги устазды окютханларын айтырып айтырга сыеме.

– Устазың кылай сайлаганса, бютоңда бег а математика тюз илмуң? – Хасанияны 16-чы номерли школун бошаганма. Мени иги устазды окютханларын айтырып айтырга сыеме.

– Устазың кылай сайлаганса, бютоңда бег а математика тюз илмуң? – Хасанияны 16-чы номерли школун бошаганма. Мени иги устазды окютханларын айтырып айтырга сыеме.

– Устазың кылай сайлаганса, бютоңда бег а математика тюз илмуң? – Хасанияны 16-чы номерли школун бошаганма. Мени иги устазды окютханларын айтырып айтырга сыеме.

– Устазың кылай сайлаганса, бютоңда бег а математика тюз илмуң? – Хасанияны 16-чы номерли школун бошаганма. Мени иги устазды окютханларын айтырып айтырга сыеме.

– Устазың кылай сайлаганса, бютоңда бег а математика тюз илмуң? – Хасанияны 16-чы номерли школун бошаганма. Мени иги устазды окютханларын айтырып айтырга сыеме.

– Устазың кылай сайлаганса, бютоңда бег а математика тюз илмуң? – Хасанияны 16-чы номерли школун бошаганма. Мени иги устазды окютханларын айтырып айтырга сыеме.

– Устазың кылай сайлаганса, бютоңда бег а математика тюз илмуң? – Хасанияны 16-чы номерли школун бошаганма. Мени иги устазды окютханларын айтырып айтырга сыеме.

– Устазың кылай сайлаганса, бютоңда бег а математика тюз илмуң? – Хасанияны 16-чы номерли школун бошаганма. Мени иги устазды окютханларын айтырып айтырга сыеме.

ТАРЫХ

Биринчи телеграмма

1844 жылда 24 майда адам улуну тарыхында эм биринчи телеграмма жиберилгенди. Жангы затла кырауучу Сэмюел Морзе: «Сейрид сени ишлеринг, Аллах!» – дегенни жазып, аны Балтимордан Вашингтонга электромагнит телеграф бла ашырган эди.

Ортада жерле, элле болсала, бир иш, хапар эшиттирик адамдын тенгизин бери жанында жашай эсе уа? Ма аны ичун эди болган затланы юсюнден башка кыраллада жашаганла ыйыкыла, бирде уа айла озгандан сора эшиткенлери. Айтханларына керек, Европандан Америкага почта эки ыйык барганды. Телеграф а аны бир-эки минутта дерри кыскартханды.

Жер башында шахарланы асламысында аны ауплары ишленгенлеринден сора, билдириуле иелерине олсагыт жетип тебергендиле. Керти да, бу зат адам улуну цивилизациясын айнтытууга бек уллу себеплик этгенди дерчады. Аппарат ишлерча электрокюк керек болганы ичун да аны магнанасы бютюн уллу болганды.

Жер башында шахарланы асламысында аны ауплары ишленгенлеринден сора, билдириуле иелерине олсагыт жетип тебергендиле. Керти да, бу зат адам улуну цивилизациясын айнтытууга бек уллу себеплик этгенди дерчады. Аппарат ишлерча электрокюк керек болганы ичун да аны магнанасы бютюн уллу болганды.

УЧРЕДИТЕЛЬ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан РЕДКОЛЛЕГИЯ: ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары), ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редактору орунбасары), ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь), МУСУКАЛАНЫ Сакинат, ТИКАЛАНЫ Фатима, ТРАМЛАНЫ Зухура, УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЫ: Редактору приемный – 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь – 40-03-24. Секретариат – 40-93-62. Корректорла – 42-63-52. РЕДАКЦИЯНЫ Б.О.МОЛЕРИ: Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68. Экономика – 42-66-73. Культура – 42-66-76. Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18. Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71. Окыучула бла байламчыкка журотпоу эм жазылуу – 42-37-94. Эчки корреспондент – 42-68-72. Операторла – 42-66-85, 40-28-97.

Газет редакциясына маатериалларды айткыла оюмла редакцияны оюму бла келишимге болуукдула. Алада айткыла хар зат ичун Россия Федерацияны Басманы юсюнден законна тийишлиликте материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Газетни ислерине тадыруу ичун КъМР-ни почта кызыны федеральный Управленисы жууаплыды. Телефонла: 76-01-21. Газетлени розничагы сагыу ичун КъМР-ни «Роспечать» акционер обществосу жууаплыды. Телефон: 42-69-34. Газет ийыкында юч керек чыгылды – геурге, орта, шабат кундеде.

Газетни номерин ЧЫГЪАРБАНЛА: Мусукаланы Сакинат – дежурный редактор; Кучукуланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретарыны орунбасарлары; Ахматланы Лоза (1,2-чи бетле), Зезаланы Лида (3,4-чу бетле) – корректорла. Тиражы 1642 экз. Заказ № 1038. Багасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ: 360000, Пальчик шахар, Ленин аглы просект, 5. электрон почта: elbor_50@mail.ru

ТИНТИУ

Жаяу жюрюгенлеге таптыкыгга

Кеп болмай Битеурос-сей халк фронтну Къабарты-Малкъарда б.б.люмоню келечилери, адамланы тилеклери бла кемчиликте тюбеген жерлени жоклагандыла.

да орналганы ичун жаяу жюрюгенле, машинала да асламдыла. Бютюнда ол сабийлери бирге чыккыган ата-аналага бла кеслери алларына чыккыган школчулагга кюркюулууду.

администрация, Сбербанк, сатыу-алуу топчала эм башка затла орналадыла. Анга керек, кюнню узуну былайда жаяу жюрюгенле эм машинала да кеп жыйыладыла.

тирелеринде «зебрала» мардалагы келишимгени ачыккыланганды. Головок бла Пачев орамла бирге кышулган жерде «зебраланы» тозураганлары шахарчыланы эм тийишли белгиле да уллу жарсыуларында бириди.

номерли орта школну тийресинде да ачыккылангандыла. Быйлайда да «зебра» жангыртылмай эм тийишли белгиле да салынмай турадыла. Болсада обектте кеп болмай тынгылы ремонт этип бошагандыла.

Ушаккыны ХОПЛАЛАНЫ Марзият бардырганды.

МАНГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

ГРЕК-РИМ ТУТУШУ

Студентлени чемпионатындан – эки майдал

Солнечногорск шахарда эркин эм грек-рим тутушудан Россияни студент чемпионаты бошалганды.

жерлеринден 330-дан асман адам кытышкандыла. Анда республикабызны гжефлери эки доммак майдал кытышкандыла.

килограммга дерри ауулукда Шамыраланы Кантемир, 70 килограмм кызуумда у Мухамед Бештоев ичунчоле болгандыла.

КЪОРКЪУСУЗЛУК

Суу сансызлыккыны кечмейди

Келледе жуууну кезиуге жазылануу кыстауа барады. Аны ичун МЧС-ни регионда б.б.люмоню ишчилери суулада кюркюусулуккы жалчытууну энчи контролде тутудыла.

андыла. Кьутхарыучула юйретилени этгенлерине, аланы сууда операцияланы бардырырга эркинликлери болганына бла кылай.

кере, келню солугу кезиуге жазылыгына белги салынырыкыды. Суу обекттеде бузуклыккыла эслеген адамла министрствогга.

ганына энчи эс бурлады. – Хар инсан келлени, череклени кятларында сактылыккыны юсюнден унутмазга, низамны бузмазга борчулду. Бютюнда сабийлеге эс бурургга тийишлиди, балала абаданладан кергенлерин кятлайдыла, аны себепли биз ахшы колго кергозторге, жууаплылыккыбызны унутмазга тийишлиби.

«ышаныулыккыну телефону» – 8 (8662) 39-99-99 селеширге болукудула. Ведомство келледе, черекледе жезерге суйгенлени жангызда белгиленген жерледе жууунургга чакырады. Суу уллу келлюлюккыно кечмейди – кюркюусулуккыну унутмай, жаныгызыны, саугулыгыну да сактарыккысыз.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.